

COVID-19 qurbanlarına

*Unutmayaq ki, insansız dünya
heç İblisə də görək deyil.*

...Çoxdan bu yolun beli ağır çəkmirdi, na golan vardı, na gedon. İllərdi ağır yük məşinlərinin zohmindən silkolonon şoseyə qədər uzanmış çınqılı yoldu, sanki yüz ilin yorğunluğunu canından çıxarıb yüngül nə səvs alır, daha əvvəlki qədər boğulub tongimirdi. "Kamaz"ların kobud rezin "ayaqlarına", uğultusu qulaq batıran traktorların cırmaq atıb sinasına dağ çökən turtllarına öyrənənlər çınqılı torpaq bu asudolıyı, bu rahatlığı heç vaxt hiss etməmişdisə də, artıq ayaq izlərinə, məşin honirinə hirsətdən qarxırdı astaca...

Fəz təzəcə gərfayınəndən həlosi solğun görünən Günəş, ohvalı xostə qarı kimi tez-tez dəyişən buludlu səmə, səhəra yaxın kəssə də, neçə gündü uğuldayan kələk də həmənkə idi - tanış və doğma, Təkkə sükt, ətəpərdən o qorxu sükut yad idi. Haylı-küylü bu yerlər sükuta öyrəşməmişdi. Qəribə idi ki, obaşəndən səhərdən dəşən nəzə tullantıları gözəlməkəndən bezi zibillənənnə dəriniyləri çəkilmiş bəximsiz, sahibsiz itlər də, bu səssizliyin hələ uzun sürəcəyinə arxayınlaşb əzad-asudə vurnuxmaq əvəzinə, yeraltı səhəntələrinə qışılmış sığışavullar da kirimişçə hənsisə fələketin yayınladığıni, bəlkə də artıq baş vermiş müsibətdən xəbərdar kimi roftar edirdi. Sanki dünyanı vecinə almadan sən dəfə burda boşaldılmış üfunət saçan zəbil topalarnıa dərənəmş motalan və ağıcaqanab surəsinün iyrenc vizitlusi eşidiləməsəydi, dünyanın səəndən məhrum olduğdu sanılarldı.

Bezi insanlar, - hələ "bomj"ları demirəm, - ələcsiz, möhtac insənlər səhərin gö-

çə və həyətlindeki zəbil qutulmalarına eşa- rənəmkəndən abır eədib ütanən, kərtən qutulaf, plastik və metal bankalar, dərək, əlvən metal parçaları toplayıb maddi çiyəclərini ödəmək üçün satanlar hardaydı bəs? Sanki səhər sakinlərini bir gecədə başqa planetə köçürmüşdülər. Yaxşısını, pisini də, oğru-

Yul kənarında, buralar xas olmayan, daha doğrusu, ağ şəlvərdə qara yamaq kimi gəzə çərpan turnuçqlamış tənəzəyən kolu bəlkə də dünyanın var olduğundan xəbər verən yeganə Tann möcəzəsi idi. Hə, bir də o.

O, uzadağə görürən, iri məşinlərə ad- arası kəsilməkdən mətəşt tullantıları dəşən nəhəng səhər zibillənasının "sakini" idi. Bir vaxtlar gözəl səhərin kənarındakı dəbdəbəlİ villada bəxtəvərcəsinə yaşayırdı. Sadələli sahibinin xəvəntəkər səveğlisi tə- rəfinədən qovulduqdan sonra üz tutduğı bu sığınacaqdan ilk dəfə başına gələcəklərdən qorxmayaraq, geriye - lap təhqir edilib qo- xulsə belə, - sahibini əyənə tələmək istə- di. Ən azından nə baş verdiyindən həli olub rahatlanmaq üçün... Axıracan cəzəloybə bil- modyiy nəməlum tələşədən üroyi çırpırdı. Artıq, həvədən belə əslə qalmış bu ölüm qoxusu andıran hərəkətsizlik, susunluq varlığını özəməyə başlamışdı. Məsum gə- rünsə də, üroyini toxtada bilməyən yəso- mon kolunun həndoverində bir xeyli dələ-

B
Ə
L
K
Ə
D
Ə
B
İ
R
Y
U
X
U
D
U

H
e
k
ə
y
ə

Yaşar BUNYAD

H di, gülün ətrafa yayılan bühəsedici ətrini kə- nulsüzəcəsinə burmuna çəkdi, boğ qalmış yə- la yenidən mözlum-mozlum nəzər yetirib zingildödi. Həç cür uyunlaşa bilmədiyi bu cansıxıcı, qəssəli ələm üroyini yəmanca sıxdı.

Sulanmış qızaran gözölri gəco-gündüz bilmədən yük dəşiyən ağırtonajlı məşinlə- rin ardınca yol boyu həvədən əslı qalan, qabaqlar həç də xoşu gəlmədiyi toz-duman- nından ötrü dərıxdı. O yulnə sonunda həyltə- harayılı şəhər başlayırdı.

Dayana bilmirdi. Bu yol həç vaxt belə fəğir və sakit olmamışdı axı. Bitib tükən- məyən dərin nərahatlıqdən qurtulmaq üçün üz səhərə sarı gətürüldü. Yolboyu korla- şın yaddaşında ilısb qalan qırıq-qırıq xatı- rələri canlanırdı. Gəh şırın, gəh axı xatıra- ləri... Onu ta körpəliyindən öz balası qədər əzizləyib böyüdən ilk səhibi Kərim kişı o dünyəyə köçəndən sonra sərgərdən dolən- dri tənləhliyi, sonra tələşədən rastlaşdığı sadələli milyonlu "xoşəyinin" evində kə- çirdiyi gözəl günləri yada salıb kövrəldi. Səhibisiz qalan dənədəm, bəzən tək-tən- hə doləşdiğı qumşal kənd yolunda, bəzən də ələ sakini olduğdu səhərin dolanbəc ara kü-

larnı istəhlə yedikiləri dənər dənəclərindən həç olmasa bir tükə kəsib qoşaç etmək əvəzinə, üz-gözünə, belinə yarımcı yo- ğurt, kətçup bankaları çırpıdğı, qudurğan, hənri yeniyetmələrin əvvəlcə butulka- ların üstünə su, bəzən kola fısqırdıb, sonra- dan əmənsizəcəsinə zingildəyib həaldən dü- şənəncən daşa bəsətıldığıni ənləfi də xatırladı.

Ləhləyə-ləhləyə çınqılı yol ötüb, gə- niş, lakin cansıxıcı səseyə çixanda təccü- bündən donub qaldı. Təvşiyüdündən yol kənarında dəyanıb ətrafi key kimi dınşdı. Nə bəş verirdi? Ələhəddi hıssiləri onı al- da- da bilməzdi. Əvvəllər tez-tez çətinliklə

Dayanmadan o üz-bu üzə sūtüyən avto- mobilərdən qorunmaq üçün bəzən saatlarla gəzləmək lazım olduğdu hələ, indi suyu qu- rumuş deyirmanə oxşayan, ucu-bucağı bi- lənməyən, rəngəxtəsiz, həç, uğunub, əlvəxdü... Həç nə başa düşmək iqtidərdən deyildi. Bir qədər ötərgi bəxdı, bir zamanlar uzun-uzadı tıxaclarlayla, saysız-həsəbsız qanlı-qadalı qəzəliyanlı xəbər-tərəfəmətlərlə qəndəmə yaradən, indi isə boşluğun və genişliyi qorxu və vəhimo dəğuran sənəndin düz ortasında səhərə istiqamət gətirirdi. Qəfil hər şey əvvəlki məcrasına düşər dəyər, ara-sıra sağ- soluna çevrilib baxır, yolda ondan savayı nənki bir canlın, həttə avtomobilin olma- dığına əmin olanda hələ də həyocənlərini, qışədəndə addımlarını bir əz də yeyinlədir-

di. Sanki dünyəə ondan, dolub dərmiş so- madən, bir də sonu görünməyən sırənsəmsə, bəmbəz səsedən başqa həç nə yox idi. Öt- rəfdə ələ sükt həkm sürürdü ki, qəfil çə- xən şımşək "mən də varam" deyənəncən ad- dım dərlicən qarışan üroyinin gupultusu dik dərlicən qulaqlarında uğuldadı...

Səhərin giriş qapısına çatənda yorulub öldən dıüşə də, qısqə və kodordon sıxılaraq iki əgiz hürdü. Sonra, lap bərkənd... Sonra, bir də o...

Nəhəng məqəpəlisin səməyə qucaq açən gəy-dənlərini ələ bil səhiblərinin çox- dan unutduğı, ziyarət edilmədiyindən toz bəsmiş boz qəbir dəşləyridi, yoləyərində, əli əlinə gözləri yol çökən qoçalar kimi dəyanıb həç sənsüzəyə bəxdirdi... Adəm gəzə doyməyən səhərdə qəfil eşidilən cingilti- li səsi bir-birinə qışılan bəton binalarda oks-səda verib gəri qaytəndə, öz səsinin gurtuluşundan dikişinib bir əz gəri çəkildi. Qorxu. Sakinsiz şəhərlərdə ən ağıq əvlər də nəhəng, on dər küçələr də ulduq kimi nəhəytətsiz görünürmüş!

İçni bürüyən vəhəmdən üşəndi. Astə- astə prospekti boyuncə addımləyib həç təc- təsvəvür eəd əlməyəcəyi bu müdhiş bəş- ləyşən uzaqlaşmaq, içərlərə, əsəson bay- ramlarda, möhtəşəm karnavəllərləy ələ bütü- n səkiniləri bir yəğən, daimə bəxtvərlək- dən çoxub-daşan mərkəzə yoq, bəyadən onu burə çəkib gətirən ərzusunun dəlincə, bir zamanlar xoşbəxt yadığı səhərin kə- nərindəki evo sarı üz tutdu.

Qəzət parçaları, səlofan paketlər uçuşan səkilərdə, ara küçələrdə qəribə yalqızlıq və məyusluq həkm sürürdü. Bərdən, gərdü- yü mənəzər həlmi dəyirdi, əyəqlər əsəfələ mıxləndi, bəxdı ki, iri məkətin divarının tən- nənə qışilib, yoqın ki, çoxdan, ya ənasını, ya də səhibini əxtərən, bu hələinə əcriyib kimsə- nin on səhib çixacağına əmədi baləcə pi- şik balası nisgilli-nisgilli miyodəyirdi. Səhə- rin ürək pərçəlayən boşluğuna bir əz də kə- dər qənan bu səh hələ bəstələnməmiş on qəmlə rəkviyəmə - ölü dənəsin ilk əkkord- larıydı, sənkı. Fəğir-fəğir imdad dilyəyən pi- şik də onu gərdü, əvvəlcə gözlərinə inən- madi, dəyəsən, həttə dəruxub bir əz də di-

var əzliyi vərəzə gətirən əmənəvə cəv- cəv madi ki, ərxayınlaşdı. Dəhə ürəkli miyodə- yəraq nəhəytə ki, onə həyən ələ bilyəçək bir canlıya rast gəldiyindən əhməlləcə onə doğ- ru yeridi. Lap yaxınlaşanda hələ məhrəm oldu, belini onun yumşaq tükli əyənəinə sür- tən qəmlı-qəmlı miyodəyirdi.

İndi ikisi ayrılmış dostlar təkən, bu mə- təşəm səhərin vər-tut öt cək səhini, bəxdı də səhibini kimi yənası addımlayırırdı.

Gənış küçələr boyu əlci gəzləyən pə- rintlı mağəzə turnicərləri, gündüz olmasınə bəxməyərəraq rekləm işıqları yənb-sənən müştəriyəz bəv və restorənları, qapıları qıfıl- lı kitab mağəzaları, qəzət və tütü qışkəlləri, sənkı ibadətdə gətmiş səhiblərinin təkliyə qaytədəcəynə əmədi gərinirdilər. Hər şey - gəzə çərpan nə vardsınə solğun və kodə- rliydı.

Onə ələ gəldi ki, yoqın, qasırğa tölhük- sindən bəvəy-əddən bəxəməllərini hələ cəpıo cı- xarmadən əvlərini qışılımış səkinlər bir əz- dən fələketin soyusduğunu gərib əplənirən taybatay açaraq küçə və yəndəlanlara çix- cəo, səplənəcəo, həyət meydənən qaynəy- cəo, onə cək-üzən bu boşluq onə də tərək- edəcəo, yol-iriz üzünə güləocəo, də əvvəlki kimi insən və avtomobil səlinə qarışb təz donəsi kimi gəzdən itəcəkdı.

Bu, instiktdən gəzəd ərzusunəydu. Çünki hündürtmətbləri binaların həyətlinərdən kəçliyəcə yənbəyanə düzülmiş, əğzıncəcən dolub-dəşən, çoxdan yığılıb ətilmədiğn-

dan, sanki bütün şəhərin zirzəmi və gözə görünürüz yeraltı lügməlarından gün işığına çıxıb özlərinə möhtəşəm bayram süfrəsi açmış siçan və siçovulların daraşdığı üdvə-nəfəs qoxuyan zibit qutularını görəndə bu arzusunun çin olmayacağına ömin oldu. Zibillikdə qarışqa kimi qaynaşan siçovul sürüsündən hürküb ona qısılan ürkək pişik balasına "yanındayam, qorxma" deyirmiş kimi ürək-dirok verib sakiləşdirməkdən ötrü bir-iki addım irəliləyib inadla, hirsli bərkənd hürdü. Siçovullar tək-tək atan yağışın gurlaşacağındanmı, yoxsa bayaqdan başlarına düşmüş ləzzət aldıkları öz xışiltılarından otfara çökmüş sükutun qəfil pozulduğundanmı hürkdülər, bilmək olmadı. O, ikicə ağız hürəndə, müftə yeyib harnladığundan, idbar, cəvələyivi, tərşəkə, bələməyən bir neçə qoca, qarınqulu siçovuldan savayı, hamısı gözdən itmişdi.

Göy bir də guruldadı. Bu dəfə daha qorxunc və davamlı. Çox keçmədi ki, səkiler boyu atılıb qalmış avtomobillərin toz-torpağını yuyub təmizləyəcək sıldırğı yağış meydan sulamağa başladı.

O, söki ilə divarboyu gedir, dərisinə yapışmış yumşaq tüklərindən süzülən gur yağışa məhəl qoymadan bir vaxtlar yaşadığı məhəlləni arayırdı. Çoxdan görmədiyi küçələrin qoxusunu, görkəmi iki məhəllə o yanda axtardığı qapının qonşorinə çatacağına inam yaratdı onda. Yağışın altında ot-cücəyə dönmüş pişik, deyəsən, onu unudan iti gözdən itirməmək üçün iri addımlarıyla ayaqlaşma bilməyəcəyini hiss edib tullana-tullana gölməçələrin içi ilə yüyürür, səsi soyuqdan cırlaşsa da, "məni də gözle" deyirmiş kimi gücü çatdıqca elə hey miyodayır, islandıqca ağırlaşan balaca bədəninə, sanki itin dalınca sürükləyirdi...

O, taxta darvazaya çatıb məmnunluqla dayananda pişiyin halı özünə gəldi, maddim-maddim qapı ağzında fırlanıb, tanış havanı qoxuyan ito baxıb toxtadı. Darvazanın qarşısındakı yamyaşıl yarpaqlarından damcılar süzülən qoca palıd ağacı bir az da pardaqlanıb qol-budaq atmışdı. Səyləməyə təsləp bədəninə sığmıyacaq Şahibləməni təniyib eşiyə çıxar deyə, üzü qapıya dayanmadan hürdü. Aralıda titrədən körpə pişik də azca ürəkləndi, miyoldayaraq yaxınlaşıb qapını cırmaqlamağa başladı. Bir zamanlar qızılı nimçədə qabağına qoyulan qızardılmış ot parçası, dadlı-tamlı kolbasa və sosislərin xoş ötri burnuna dəyib, nəhayət ki, bu əzablı gündə bütün olanları unudaraq üzünə açılacaq qapıya dikili qaldı gözləri. Qapı açılmadı.

Yağış kəsən kimi səma aydınlaşacaq, Günəş görünəcək, zümrüd rəngli yarpaqları, islanmış xonçalı darvazanı, daş döşəməli səkini, asfalttaki kiçik gölməçələri quru-

dub əvvəlki görkəminə qaytaraçağından qaynaqlanan hissi onu yağışdan qoruyan ağacın altında lövbər ələzərlə qışılamaq əvvəlçədə. Bir qışılamaq əvvəlçədə lövbər şüyün sinəsinin altına qısıldı.

Yağış qəfil başladığı kimi də qəfil kəsdi.

Adotən belə leysandan sonra məhəllələri başına götürən, gölməçələrdə yağış suyunu şappıldadan balaca uşaqların hay-hoşiri, höyətlərdə nörd, domino oynayan azarkeş kişilərin səs-küyü, tüstülənən samovarların kömür qoxusu, astaca kiminsə qeybətini edən, dünyanın o başını bu başına qatan qadınların xısın-xısın gülüşmələri, ara-sıra eşidilən şaqraq qohqohələr, damlarda quş uçuran cayılların fit səsi harasa qeyb olmuşdu.

Şöklənmiş qulaqları darvazanın o üzündən gələ biləcək honirə köklənə də, ağırlaşmış başını poncolorinin üstünə söykəyib uzandığı yerdən qəmli gözlərini sonu məscidə dirənən küçəyə zilləmişdi.

Asfaltla özilmiş konserv qutusunu futbol topu kimi biri-birinə ötürüb əylənən, bəzən bilərəkdən onu nişan alıb fağır-fağır mırıldamağından, başına, sir-sifətinə yoğurt, ketçup, xardal sürtüb işgəncə verməkdən ləzzət alan, son vaxtlarsa, baxımsız küçə itləri kimi iyləndiyindən yaxınlarına buraxmayıb onu daşa basan uşaqlar üçün də darıxdı. Ona gah qayğı göstərən, gah da işgəncə verib it yerinə belə qoymayan insanlar üçün burnunun ucu göynədi. Bir azdan, axşam düşəndə, zülmətin vahiməsini duyduqca, bayaq islananda lənətlədiyi yağışın - şəhərin küçə və damlarına çirpilaraq sükutu pozan leysanın şırıltısına susadı. Dilini uzadıb böyrünə qısılmış pişik balasının islaq sifətini şəfqətlə yaladı.

Gözlərini bərk-bərk yumdu. Yumdu ki, neçə saatdı damları danqıldada-danqıldada yağan leysanın oyada bilmədiyi bu saksinsiz şəhəri bəlkə yuxusunda gördüyünə inan-sın. Yumdu və...

Küçələrdə siqnal verə-verə o yan-bu yana şütüyən avtomobilləri, park və xiyabanlarda qaynaşan insanları, işə, mağazaya, evə, teatra, olində bir dəstə zambaq görüşə tələsən sevgililəri gördü, səmada uğultuyla uçan təyyarələrin havada buraxdığı izə baxdı, musiqi sədaları yayılan, uşaq, böyük səsi gələn bütün binaların pəncərələrində gur işıq yandı, məhəllələrdə boşaldılmış, yuyulub təmizlənmiş yaqıl zibit qutuları gözündən yayınmadı, daqqazında oturduğu qapını gülə-gülo üzünə açan sahibini, onun daima gülümsəyən qulluqçusunu, səşə yığışan qonşuların olmanın mehribanlıqla onu salamlamasını gördüyünə ömin idi və bu, heç də yuxuya bənzəməirdi...

